

SMB-nytt

1985 nr. 1

*Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for
medisinsk bibliotekvirksomhet*

ISSN 0800-3181

Norwegian Library Association, Medical Section, News
SMB-nytt, vol.10, 1985, no.1.

Redaksjonens adresse: Grete Blystad Wie,
Universitetsbiblioteket i Bergen,
avd. De odontologiske institutter,
Årstadvn.17,
5000 Bergen.

INNHold:

Hilsen fra redaksjonen	s.1
Referat fra medlemsmøte i SMB	s.2
referat fra styremøte i SMB	s.4
Kurs-opplysninger	s.6
Gerhard Munthes tale til Maren Hvardal	s.9
Hilsen og takk fra Maren Hvardal	s.12
Gunvor Kallevik: Utkonkurreres medisinske bibliotekarere?	s.13
Bibliotekene presenterer seg: UBBPRE	s.14
Bibliotekene presenterer seg: UBBOD	s.16
Klipp fra andre biblioteksblad	s.19

HILSEN FRA REDAKSJONEN

Kjære SMB'ere!

Tiden fra jul til påske flyr fortære enn vi tror, og før redaksjonen får sukk for seg, er stunden kommet til å sende ut SMB's vårnummer. Vi er blitt velsignet med flere bidrag denne gangen, bl.a. Gerhard Munthes tale til Maren Hvardal ved overrekkelsen av H. M. Kongens fortjenestemedalje i gull. Men vi har også i dette nr. funnet spalteplass til en fortsatt presentasjon av oss selv, denne gangen av bibliotekene på De prekliniske institutter og De odontologiske institutter.

Desverre fikk redaksjonen i retur tre eksemplarer av SMB-nytt no.4 1984, fordi adressemerkelappene var fallt av konvoluttene. Er det noen som har blitt snytt for vårt julenummer, må de bare klage til redaksjonen, så skal de få det tilsendt pr. omgående.

Ja, her i Bergen begynner det virkelig å våres nå. Sneklokker og klosterklokker står i full blomst, krokusene er på god vei de også, og til og med påskeliljer og tulipaner begynner så smått å stikke sine lysegrønne spirer forsiktig opp av jorden.

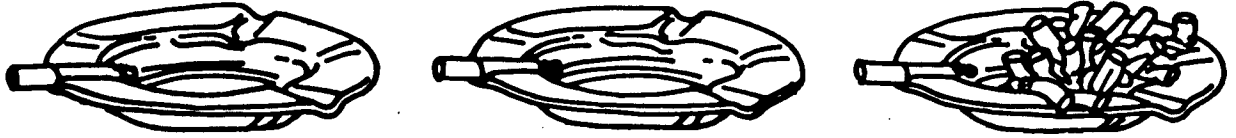
Neste nummer av SMB-nytt har vi tenkt å sende ut etter SMB's årsmøte i mai, med referater derfra, og det blir det siste nummeret fra Bergensredaksjonens hånd. Vi er inne på tanken om å sende redaksjonsansvaret videre til Trondheim, hvis ikke noen SMB'ere har andre gode forslag?

Vi ønsker en god påske til alle våre lesere!

Med vennlig hilsen fra redaksjonen:

Grete Blomstad Wie.

Møte-nytt

REFERAT FRA MEDLEMSMØTE I SMB 17.1.84

Møtet var på Biomedisinsk bibliotek, Gaustad. Det var noe over 20 deltagende. Noen hadde meldt avbud p.g. influensa, men vi som var til stede var i god stand!

Thorleif Bertelsen, SIFF viste "overheads" og fortalte om hvordan han hadde automatisert katalogen på SIFF.

Samme foredrag hadde han holdt i Ålesund i mai 1984, men temaet var stadig like spennende.

Biblioteket på SIFF har ca. 100 faste brukere, der er én bibliotekar og én kontorassistent. De prøver å få en stilling til. På SIFF drives mye forsknings- og utredningsarbeide, og Thorleif Bertelsen følte behov for å rasjonalisere driften av biblioteket. Det kan man som kjent gjøre ved å ta i bruk EDB.

De anskaffet dataterminal, via denne kunne de foreta litteratursøkinger i bibliografiske databaser (Medline f.eks.)

Kortkatalogen (over bøker) føltes også besværlig. Det gjøres mye dobbeltarbeid med en tradisjonell kortkatalog, og også med bestilling, tilvekstskrivning osv. Arbeidet i forbindelse med alt dette stod ikke i forhold til antall oppslag man gjorde i katalogen.

Bertelsen allierte seg så med EDB-avdelingen på SIFF og fikk tilbud om å prøve et system som primært er laget for arkivering av dokumenter, "GRAFS", utviklet av Norsk Data. Systemet heter nå NOTIS- IR. Det er et system for lagring og gjenfinning av tekstdokumenter ved hjelp av datamaskin. Systemet er gratis for statlige institusjoner.

Ved hjelp av systemet kan de på SIFF:

- finne ut om de har en bestemt bok og hvor
- hvilke bøker om hvilke emner
- innkjøpslister til bokhandel og forlag
- tilvekstlister
- avdelingskataloger
- lister over bøker i bestilling
- utskrifter til norsk samkatalog.

Ved hjelp av terminaler kan ansatte i andre avdelinger søke i katalogen.

Bertelsen fremholdt at det var lurt å bruke utstyr og ekspertise fra EDB-avdelingen. Han havnet automatisk i service-avtaler, vedlikehold osv.

Etter foredraget kom mange spørsmål fra salen. NOTIS IR kunne nok passe for mange av oss.

Dessverre fikk vi ikke demonstrert systemet; da Bertelsen prøvde å logge seg inn fikk han beskjed om at maskinen ikke var tilgjengelig.

Resten av møtet var avsatt til sosialt samvær. Det ble servert rundstykker, kringle og kaffe, og vi hygget oss langt utover kvelden!

Karen Marie Ellefsen

Styre-nytt

NORSK BIBLIOTEKFORENING
SPESIALGRUPPEN FOR MEDISINSK
BIBLIOTEKVIRKSOMHET

17. 1.84 VAR DET STYREMØTE I SMB:

- Kurskomitéen foreslår å holde kurslitforbindelse med årsmøtet i SMB i mai. De foreslår å holde kurs i MEDLINE og TOXLINE. Vi kommer tilbake til dette senere.
- Jostein har lest "New England Journal of Medicine" bedre enn de fleste - de fleste av oss hadde i hvert fall oversett en artikkel der et system kalt BRS presenteres. Det er en kopi av artikkelen et annet sted i bladet.
- Det er noe som heter Fora for bibliotekarer i små bibliotek. En av gruppene er spesielt for bibliotekarer i helse- og sykepleiebibliotek. De har svært uformelle møter der de "lufte" sine problemer. Jostein møfl. mener de bør oppmuntres til å være med i SMB og lufte sine problemer der også, vi kan oppnå mere utad hvis vi står samlet.
- Liv Fasting arbeider med å få i stand forvaltningsbibliotek i fylkeshusene. Dette kommer vi antagelig til å høre mere om. Det gjelder jo ikke spesielt medisin.
- Post fra Norsk bibliotekforening. Det er mye post denne gang. Det meste dreier seg om ny biblioteklov, den er ute til høring. Vi må lese forslaget godt og evt. skrive et høringsnotat.

Karen Marie Ellefsen

3. Hugh-Jones K, Hobbs J, Chambers D, et al. Bone marrow transplantation in mucopolysaccharidoses. In: Barranger JA, Brady RO, eds. Molecular basis of lysosomal storage disorders. New York: Academic Press, 1984:411-28.
4. Krivit W, Pierpont ME, Ayaz K, et al. Bone-marrow transplantation in Maroteaux-Lamy syndrome (mucopolysaccharidosis type VI): biochemical and clinical status 24 months post-transplantation. *N Engl J Med* 1984; 311:1606-11.
5. Oehmichen M. Mononuclear phagocytes in the central nervous system. New York: Springer-Verlag, 1978.
6. Neuwelt EA, Barranger JA, Pagel MA, Quirk JM, Brady RO, Frenkel EP. Delivery of active hexosaminidase across the blood-brain barrier in rats. *Neurology* 1984; 34:1012-9.
7. Wenger DA, Gasper PW, Thrall MA. Feline arylsulfatase B deficiency (mucopolysaccharidosis VI): correction by bone marrow transplantation. *Am J Hum Genet* 1984; 36: Suppl 1:80S.
8. Bayever E, Brill N, Phillipart M, Blank J, Feig S. Neurologic status after bone marrow transplantation (BMT) for metachromatic leukodystrophy (MLD). *Pediatr Res* 1983; 17:207A. abstract.
9. Svennerholm L, Mansson JE, Nilsson O, Tibblin E. Bone marrow transplantation in the Norrbottnian form of Gaucher disease. In: Barranger JA, Brady RO, eds. Molecular basis of lysosomal storage disorders. New York: Academic Press, 1984:441-59.
10. Jolly RD, Thompson KG, Murphy CE, et al. Enzyme replacement therapy — an experiment of nature in a chimeric mannosidosis calf. *Pediatr Res* 1976; 10:219-24.
11. Yeager AM, Brennan S, Moser HW, et al. Hematopoietic cell transplantation prolongs survival in murine globoid cell leukodystrophy (the twitcher mouse). *Blood* 1983; 62: Suppl 1:231A.
12. Aguayo AJ, Kasarjian J, Skamene E, Kongshavn P, Bray GM. Myelination of mouse axons by Schwann cells transplanted from normal and abnormal human nerves. *Nature* 1977; 268:753-5.
13. Scaravilli F, Jacobs JM. Peripheral nerve grafts in hereditary leukodystrophic mutant mice (twitcher). *Nature* 1981; 290:56-8.
14. Anderson WF. Prospects for human gene therapy. *Science* 1984; 226:401-9.
15. Hellerman JG, Cone RC, Potts JT Jr, Rich A, Mulligan RC, Kronenberg HM. Secretion of human parathyroid hormone from rat pituitary cells infected with a recombinant retrovirus encoding preproparathyroid hormone. *Proc Natl Acad Sci USA* 1984; 81:5340-4.
16. Miller AD, Eckner RJ, Jolly DJ, Friedman T, Verma IM. Expression of a retrovirus encoding human HPRT in mice. *Science* 1984; 225:630-2.
17. Ginns EI, Choudary PV, Martin BM, et al. Isolation of cDNA clones for human β -glucocerebrosidase using the λ_{gt11} expression system. *Biochem Biophys Res Commun* 1984; 123:574-80.
18. O'Brien JS, de Wet J, Fukushima H, et al. Cloning of lysosomal genes. In: Barranger JA, Brady RO, eds. Molecular basis of lysosomal storage disorders. New York: Academic Press, 1984:387-403.

ANOTHER MEDIUM FOR THE JOURNAL

Two weeks ago, we joined four other medical journals in a venture in electronic publishing. Although the technology may be unfamiliar, it offers a useful tool for searching the medical literature. Called BRS/Saunders Colleague, it is an electronic data base containing the complete texts of the five participants: the *Annals of Internal Medicine*, the *British Medical Journal*, *The Lancet*, *The Medical Letter*, and this journal. Colleague allows people with personal computers (or access to terminals on large systems) to take advantage of this pool of information.

A journal in electronic format serves as its own index; in such a system the computer acts as a high-speed reader capable of finding any word in any article, be it "pulmonary," "pneumococcal," or "parsimonious." Thus, whole sets of related articles can be gathered quickly to suit a user's needs.

Such informational acrobatics aren't new: "full-text searchable" data bases have been available for some time and are especially popular among lawyers and journalists. What's new here is that several medical

publications with large circulations have agreed to make their articles available electronically, releasing them in some cases at the same time as the traditional paper-and-ink versions.

How might a physician use a tool such as this? If, for example, you wanted to read up on the dangers of transmitting AIDS through blood transfusions, you could connect your computer to Colleague through a modem (a local call in most areas). Once signed on, you would ask Colleague to gather the articles containing the term "AIDS." The system would respond with a number, possibly in the hundreds, reporting how many articles had been found. Since hundreds of articles would contain a great deal more information than you would want for a quick review, it is possible to lighten the load by asking for only the articles on AIDS that also contain the word "transfusion"; the result would be a smaller number of references. The reading list could be shrunk further by adding more qualifications (for example, by asking for only the AIDS-and-transfusion articles that also mention "screening"). By the end of the process you would have just a few articles that fit your specifications, and at that point you could have Colleague list them for you and display the articles themselves (or just parts of them) immediately.

Colleague now includes all issues of the *Journal* from January 1984 to the present, and within a few months we will load the issues from 1982 and 1983 into the system. Each Thursday, our new issue will be added to keep the data base as current as possible. All figures and most tables have been excluded; the technology to offer them to a wide audience just isn't available — yet.

In addition to full-text medical journals, Colleague also offers some 20 medical textbooks and access to the National Library of Medicine's MEDLINE data base, which offers citations and, in some cases, abstracts from the biomedical literature.

We are pleased to join this venture after many months of preparation and consultation with our business and legal advisers. The thousands of authors who have signed our copyright forms, allowing us to publish their work in an exciting new medium, have our special thanks.

Let us know how useful you find this new tool.

JOSEPH J. ELIA, JR.

EDITORIAL RETROSPECTIVE

RENIN INHIBITORS

In the May 4, 1978, issue of the *Journal*, Gavras et al. reported the first clinical trial of a new agent that promised a different approach to the treatment of hypertension — the inhibition of the renin-angiotensin system.¹ Renin, a proteolytic enzyme, is secreted by

Kurs

ONLINE ORDERING SEMINAR

på Biomedisinsk bibliotek, Sognsvannsvn.9, 0372 Oslo 3
onsdag 27. mars 1985 kl.10-16.

Som kjent har alle med medline-passord kunnet bestille litteratur online fra Biomedisinsk bibliotek, Karolinska institutets bibliotek, Stockholm og Medicinska centralbiblioteket i Helsingfors. Onsdag 27. mars vil to personer fra Karolinska institutet demonstrere systemet på Biomedisinsk bibliotek, og de vil også vise den nye databasen som snart blir tilgjengelig for lokalisering av medisinske tidsskrifter i skandinaviske biblioteker. Videre vil de gjerne ha kontakt med flere som kan være leverende biblioteker.

Seminaret er gratis. Alle opplysninger kan fåes ved henvendelse til Kari Halldal, Biomedisinsk bibliotek, telefon 02 45 41 13 eller 02 69 28 98.

GRUNNKURS I MEDLINE-SØKNING

I løpet av våren vil det bli holdt kurs i medline-søkning av en ukes varighet ved Biomedisinsk bibliotek i Oslo. For å kartlegge behovet, vil vi be eventuelle interesserte melde fra så snart som mulig til Kari Halldal, Biomedisinsk bibliotek, Sognsvannsvn.9, 0372 Oslo 3, tlf. 02 45 41 13.

- 7 -

KURS forts.

SPESIALGRUPPEN FOR MEDISINSK BIBLIOTEKVIRKSOMHET

KURS

"BRUK AV MEDLINE/MEDLARS"

I forbindelse med SMB's årsmøte inviterer vi til tre heldagskurs
6. - 8. mai 1985 i bruk av MEDLINE/MEDLARS.

TID: Mandag 6.mai kl. 9.00-16.00.
TOXLINE
Tirsdag 7.mai kl.9.00-16.00
Oppfriskningskurs i MEDLINE
Onsdag 8.mai kl.9.00-16.00
Bruk av MeSH online. Tema etter ønske fra deltagerne.
Søkespørsmål kan medtas.

STED: Biomedisinsk bibliotek. Sognsvannsveien 9. Oslo 3
Holmenkollbanen til Gaustad st. Den går fra National-
teatret hvert hele kvarter og bruker ca 10 min.

FORELESERE: Kari Halldal og Astrid Müller.

NB. Begrenset deltagerantall.

Derfor kun én deltager fra hvert bibliotek i første omgang. Flere fra
samme bibliotek kan stå på "venteliste" og fylle opp eventuelle ledige
plasser.

Det er anledning til å kjøpe lunsj i Biomed's kantine.

Kursavgiften er foreløpig ikke fastsatt. Den vil bli kunngjort senere.

7.3.85: Kursavgift fastsatt til kr.200,- pr. person pr.dag.

Interesserte bes kontakte Marit Fonnum innen mandag 15. april 1985.

Marit Fonnum
Biomedisinsk bibliotek
P.B. 1113, Blindern
0317 Oslo 3
Telefon (02) 45.40.29

V E L K O M M E N

OLE MATHISMOEN

I medisinske kretser nikker man gjenkjennende. Maren Hvardal har hatt en sentral plass i utviklingen av norsk medisin. I over 30 år har hun stått på sidelinjen og forsynt landets leger og forskere med det de måtte trenge av bøker og tidsskrifter. Fra 1951 hadde hun ansvaret for medisinsk avdeling ved Universitetsbiblioteket (UB). Boksamlingen ansees idag å være fullt på høyde med det de store bibliotekene ellers i Europa kan varte opp med.

I slutten av januar ble Maren Hvardal pensjonist. Hun etterlater seg et livsverk som igår ble belønnet med Kongens fortjenstmedalje i gull. Biomedisinsk bibliotek fungerer idag som hovedbibliotek for både medisinsk fakultet og for Universitetsbibliotekets medisinalavdeling. I tillegg er det landets sentralbibliotek for medisin. Mye tyder på at det etterhvert vil bli ansvarsbibliotek for Norge.

Under krigen arbeidet Maren Hvardal som sekretær på Lillehammer Fylkessykehus. Bibliotekskolen hadde hun unnagjort tidligere. Interessen for medisin ble vekket.

— Jeg har ikke lest så mye av dette selv. Men jeg kan terminologien og vet hvor jeg kan finne det meste. Den gamle stammen i biblioteket er på tysk, men det som anskaffes idag er mest på engelsk, sier Maren Hvardal. Hun forteller at etter som de tidligere holdt til sammen med nasjonalbiblioteket som samler alle norske utgivelser, fikk de aldri chansen til å bygge opp en egen norsk samling. Idag holder biomedisinsk til på Gaustad sykehus, og de siste årene har Maren Hvardal jobbet både i arbeidstiden og i fritiden med å bygge opp den norske samlingen.

— Det utgis lite norsk medisinnlitteratur. Og eftersom vi har lite penger, er det begrenset hva vi kan kjøpe. Mye kommer inn fra dødsbo, sier hun.

De siste årene har Hvardal og hennes 17 kolleger fått 50 000 forespørsler om bøker årlig. Det som for 30 år siden var en støvete del av Universitetsbiblioteket, har altså vokst til å bli en sentral brikke i såvel norsk medisin som bibliotekteneste.

Maren Hvardal har gjennom de siste 30 år bygget opp Norges største medisinske bibliotek. (Foto: Rolf Chr. Ulrichsen)

Mester i medisin- bøker

Gerhard Munthes tale til Maren Hvardal 4.2.85:

Kjære Maren Hvardal.

Det er en glad dag for alle dine mange venner og kolleger at de i dag får være med på å si deg en stor og hjertelig takk for mange års tjeneste i bibliotekets og faglitteraturens tjeneste. Vi har meget å takke for, langt mere enn vi antakelig vet om.

Alt da du begynte på Universitetsbiblioteket i Oslo var det nok så at dette bibliotek var det største og best utbyggete medisinske bibliotek i landet. Men det er i din tid og ikke minst ved din innsats at det er blitt landets medisinske sentralbibliotek. Det har vært en lang og ubrutt utvikling, naturlig kan mange si i dag hvor vi kan ta etterpåklokskapen til hjelp.

Du var med på å løfte den medisinske litteratur opp i lyset - i mest egentlige forstand - på Universitetsbibliotekets hovedbygning på Drammensveien. Der fikk du innrettet en bibliotekavdeling i nær tilknytning til studiemagasin og lesesal med åpne hyller arbeidsplasser for lesere og alltid tilstedeværende hjelp.

Det var et mektig fremskritt, selv om vi kan smile i dag. Siden gikk det over i interimstilværelsen i utstillingslokalene i Indeks- huset og hit til en permanent boplass ved de prekliniske institutter.

Alt dette har du vært med på, tenkt ut, planlagt og reist krav om - og du var sjelden fornøyd når det gjaldt den avdeling du arbeidet ved. Du så alltid noe som kunne gjøres bedre, og som det måtte være en klar forpliktelse for bibliotekets ledelse å skaffe penger til. Du var et kostbart vennskap for overbibliotekarene.

Men først og sist har du utført arbeide ved denne avdeling. Det er ikke få som har fått hjelp av deg til å få tak i den litteratur de var interessert i å se eller burde kjenne til, og for dine kolleger har du vært en kyndig og utrettelig informator i medisinsk bibliotekstjeneste.

Din innsats har vært stor når det gjaldt å utvikle samkatalogen over de medisinske tidsskrifter. Den samkatalog som var trykt og utgitt i 1951 ble gledelig fort foreldet, og det ble du som fikk oppgaven med å komme med supplementer og nye utgaver. Også dette var tiltak som gjorde Universitetsbibliotekets Bio-medisinske avdeling til landets medisinske sentralbibliotek.

Aldri har menneskeheten visst så meget som den gjør i dag. I 1679 fikk vi det første medisinske tidsskrift. I dag har vi antakelig omkring 20.000. Antallet av medisinske avhandlinger og artikler vokser også, og vi kan trygt regne med en fordobling hvert 15. år.

Dette forklarer bedre enn mange ord hvorfor vi må ha en velutbygget bibliotekstjeneste og et bibliografisk apparat. Ingen enkelt forsker, praktiserende lege eller student kan skaffe seg oversikt over alt det som foreligger og kontinuerlig blir publisert av medisinske meddelelser og forskningsresultater. Her skal bibliotekaren komme inn. Den gode bibliotekar skal være forskningens faglitterære veiviser og stifinner, ikke på noen måte ved at bibliotekaren skal vite alt, men ved at bibliotekaren skal vite hvordan man skal kunne finne frem til alt vi vet.

Bibliotekaren skal ha utviklet en evne til å finne frem også i ukjent terreng.

Aldri har menneskeheten visst så meget som den gjør i dag, men heller aldri før har det vært så vanskelig å vite hva vi egentlig vet.

Bibliotekene er og skal være menneskehetens hukommelse, der skal menneskehetens viten oppbevares og oppgaven for den gode bibliotekar skal være å finne frem til akkurat den del av den som forskning, studiet eller dagliglivets arbeide gjør det aktuelt å få tak i.

Maren Hvardal har vært en god bibliotekar. Derfor er vi glad for å kunne få takke henne i dag. Den takk vi nu sier henne kommer fra venner, kolleger og fra alle dem som hun gjennom et helt arbeidsliv har hjulpet med kunnskap, innsikt og viten. Vi er mange, langt fler enn noen vet om, og vi takker også for mere enn vi forstår.

Gerhard Munthe

Og så en koselig hilsen og takk fra Maren Hvardal:

" jeg vil gjerne gi denne måte
sende en takk til alle
SMB'ere for et fantastisk
samarbeide i alle år og
for all oppmerksomhet dere
har gitt meg i forbindelse
med min avgang. Jeg er
både rørt og takknevtig.
Det blir mange gode minner
å ta med som pensjonist.
Kjærtelig takk til dere alle
og alle gode ønsker for dere
i årne som kommer!"

Maren Hvardal

Utkonkurreres medisinske bibliotekarer?

En farlig utvikling er i ferd med å skje for de mellomstore- og store medisinske biblioteker, som ikke allerede har "hoppet på datakarusellen" Nettopp fordi en del biblioteker fremdeles ikke er igang med litteratursøkingsservice, ser andre yrkesgrupper dette behovet helt klart. Derfor tar man konsekvensen av dette, går ut på markedet og tilbyr NØYAKTIG DE SAMME TJENESTER som en del biblioteker i dag bedriver. Om man skal rekne dette som konkurranse eller supplement til bibliotekarenes arbeide, kan selvfølgelig diskuteres. Man bør imidlertid være oppmerksom på en av farene, der bibliotekarer i verste fall kan "prise seg selv ut av markedet", eller at bibliotekarene sitter som sekretærer for andre yrkesgrupper.

Det som er i ferd med å skje på det norske markedet, er at et av verdens sjette til syvende største farmaceutiske firmaer har etablert seg også her i Norge, nemlig Bristol-Myers. Som et ledd i Bristol-Myers vitenskapelige serviceprogram, tilbyr firmaet GRATIS LITTERATURSØKNINGER i informasjonssystemet MEDLARS. Bristol-Myers er primært interessert i forskende leger, og leger med spesialinteresser innen onkologi, immunologi og hjerte/kar-sykdommer. Firmaet baserer seg spesielt på sykehus med over 150 senger og på personlige kontakter. 3 produktsjefer ivaretar dette arbeidet. Man kan ringe inn sin søkning, og leveringstiden er ca. 1-2 uker. Firmaet er ikke interessert i å skaffe selve litteraturen, det overlater man til bibliotekarene! Unntaksvis har man likevel skaffet litteratur, ved at en av produktsjefene har skrevet til et bibliotek i Danmark, der hun tidligere har vært ansatt. Dette tar ca. 3 uker.

Som et apropos til de biblioteker som ikke allerede driver litteratursøking. Kjøp terminal, sett i gang å søk, jo før dess bedre!

Gunnar Kallvik

BIBLIOTEKENE PRESENTERER SEG:

Universitetsbibliotekets avdeling ved De prekliniske institutter har som "primærbrukere" forskere/lærere ved Anatomisk, Biokjemisk og Fysiologisk institutt; dessuten medisinerstudenter som skriver spesialoppgaver, og hovedfagsstudenter. Odontologi- og medisinerstudenter som holder til her i huset før de sprer seg til h.h.v. Odontologisk fakultet og Haukeland sykehus for den kliniske del av studiet, ser vi lite på vårt bibliotek. Pensumlitteraturen i den prekliniske delen av studiet kjøper de fleste.

Foruten disse brukergruppene, som det er naturlig at UBBPRE har, kommer så studenter og forskere ved 3 små institutter under Det psykologiske fakultet, som holder til i Årstadveien 21. UBBPRE's litteratur, hjelpemidler og kataloger har ikke vært beregnet på deres fag, så for dem blir det mye formidling av lån.

Hva har vi så på UBBPRE?

Av boklitteratur innen de prekliniske fag, er det bare UBB's klasse Fg (=Biokjemi og biofysikk) som står her. Anatomi- og fysiologilitteraturen blir klassifisert enten i UBB's klasse G (=medisin) eller Fj (=zoologi) og vil derfor være plassert enten på UBBHAUK eller UBBMN.

Selvsagt har også de 3 instituttene sine bokinnkjøp, men etter klass.&kat. her på biblioteket, går disse bøkene tilbake til forskerkontorene på instituttene.

Nå er det jo så at innen våre fagområder er det tidsskriftartikler som er mest etterspurt. Av tidsskrifter har vi ca 220 titler i magasinet her, og ytterligere 250 kommer hit i sirkulasjon. Men dette tilfredsstillende selvsagt ikke våre vitebegjærlige brukere; både studenter og forskere leser Current contents flittig, noe som resulterer i stor etterspørsel etter artikler fra tidsskrifter vi ikke har. Antall bestillingsnumre i fjernlånskartoteket stiger for hvert år - ytterpunktene er 315 bestillingsnumre i 1967 (første året for utlånsvirksomhet her) og 1730 hittil i 1984.

Også alle andre statistikk tall stiger jevnt, så arbeid er her nok av til enhver tid. Som i så mange andre biblioteker, blir det kortnedstøpingen som må vente, men nå vil jo etterhvert ficher og skjermer bli våre lokaliseringsmedia.

Apropos "EDB": Vi har søkemuligheter i Medlars/Medline og i Dialog .

Til slutt litt om lokalene (SMB's romkomité kunne tatt seg en "til skrekk og advarsel"-tur hit!). Biblioteket ligger i 2.etasje. I 3., 4. og 5.etasje rett over ligger det våtlaboratorier, og vi har

hatt 2 vannskader; den siste i 1976. Erstatningskjøp den gangen kom på kr.150 000. Begge ganger kom vannet strømmende ned en bestemt vegg, som vi kaller "våtveggen", og der vi verken har hyller eller kataloger.

Lokalene ellers er heller ikke særlig praktise og tjenlige. Vi er 3 personer som deler 1 kontorrom, som samtidig fungerer som utlåns-ekspedisjon. Døren inn til dette kontoret må vi ha igjen, for rett utenfor ligger tidsskriftlesesalen, og her i huset leses ikke tidsskriftartikler som "tidtrøyte", så brukerne må få ha det så rolig som mulig. Selvsagt hender det at denne trangboddheten tærer på humøret, men da dukker det straks opp en bruker og muntrer oss opp. Vi har nemlig fantastisk kjekke lånere her, så det går knapt en dag uten at latteren står i taket på UBBPRE.

Jorunn Birkelund

BIBLIOTEKENE PRESENTERER SEG:

Universitetsbiblioteket i Bergen, avd. De odontologiske institutter, ble offisielt tatt i bruk våren 1963 samtidig med åpningen av De odontologiske institutter, og er det andre odontologiske fakultetsbibliotek i Norge. Men biblioteket begynte så smått sin virksomhet allerede høsten 1962, og bibliotekaren fra denne aller første tiden var Tora Saue. Hun har fortalt meg at det var en meget stille og stusselig jobb, omtrent ikke et menneske i biblioteket, nesten ingen bøker, og ingen kort i katalogen. I den første beretningen fra "odontologisk lesesal" som omfatter ja.-63-juni-63, fortelles der blandt annet at hyller og øvrige inventar kom i stand til åpningen av De odontologiske institutter 25. april 1963. Så i de første måneder må biblioteket sannelig ha hatt en kummerlig tilværelse!

Biblioteket holder etter 23 års virke fremdeles til i de samme lokalitetene som den gang, i 4. etasje i De odontologiske institutters bygning i Årstadvn. 17. Selv begynte jeg i jobben våren 1981. Lokalitetene består av et ekspedisjonslokale, med bokmagasin på den ene siden og lesesal med håndboksamling på den andre, et areale på ca. 150 m² med i alt ca.400 hyllemeter. Altså et meget beskjedent bibliotek hva størrelse angår, med en samling på bortimot 12.000 bind, bokverk og tidsskriftbind tilsammen. Vi abonnerte pr.31.12.84 på 144 løpende tidsskrifter, men antallet har fra 1.1.85 blitt redusert p.g.a. tidsskriftoppsigelser vi har vært nødt til å gjennomføre, som en følge av UBB's prekære økonomiske situasjon. Personalet har ikke blitt utvidet i løpet av disse årene, vi som har jobbet her, har hersket og regjert i ensom majestet!

En av bankene i Bergen lanserte for noen år siden slagordet "ikke størst, men effektiv". Dette kan være noe å strekke seg etter også for mindre, enmannsbetjente bibliotek. Men vår service overfor brukerne er i stor grad også anhengig av at vi får anledning til å benytte oss av de større bibliotekenes ressurser. UBB/OD har et utmerket samarbeid med de andre avdelingsbiblioteker i den medisinsk- odontologiske fakultetstjeneste i Bergen. Blandt utenbys bibliotek er det bibliotekstjenesten ved odontologisk fakultet i Oslo som vi står i størst takknemlighetsgjeld til.

Foruten utlåns- og innlånstjenester kan vi tilby våre brukere databaserte litteratursøkinger i Medline. Denne tjenesten er foreløpig gratis, da det odontologiske fakultet hvert år bevilger en fast sum til dette formål. Vi har også en såkalt "current awareness"-service, hvor vi gjør brukerne oppmerksom på de nyeste tidsskriftartikler innen deres spesialfelt, ved å skimme gjennom innholdsfortegnelsene til siste ukes nye tidsskrifthefter. Det kan nemlig ta fra 1/2 år og oftest enda lengre tid fra en artikkel blir publisert til den blir indeksert i National library of medicine's Index to dental literature. Tannleger ute i distriktene har det samme tilbud, og får dessuten

tilsendt kopier av innholdsfortegnelsen i de tidsskrifter de måtte ønske, og kan bestille kopier av artikler av interesse. Vi synes det er viktig at tannleger ute i periferien får litt spesialservice, da disse ikke har samme lette tilgang til faglitteratur som folk her i huset har. De må nok ta sine kopier selv.

På lesesalen har vi en liten håndboksamling bestående av håndbøker og pensumbøker innen odontologi og medisin, leksika og ordbøker. Disse bøkene lånes ut bare i unntakstilfelle, da hensikten er at de skal være tilgjengelige til enhver tid. Bøkene står oppstilt etter NLM's hylleklassifikasjon. På lesesalen er der også hyller for siste hefte av alle tidsskriftene. En gang i uken blir siste hefte av ukens mottatte tidsskrifter lagt ut på lesesalen til gjennomsyn. Etter et par dager blir de skiftet ut med tilsvarende hefter på tidsskrifthyllen.

Vi driver med brukerundervisning for tannpleiestudentene, for studentene på annet kull og for tannleger som deltar i den to-årige etterutdannelsen ved institutt for kjeveortopedi. Oppgaveløsninger hører med til undervisningen for alle grupper. Brukerundervisningen har pågått kontinuerlig siden 1974, og jeg har hatt mye glede og nytte av de gode oppleggene til mine forgjengere! Inntil 1976 ble bøkene klassifisert etter UBB's gamle klassifikasjonssystem. I 1976 gikk vi over til MESH-emneord, og fra 1982 katalogisering etter AACR II. I tillegg til vår egen tilvekst, har vi også katalogisert boksamlingene og tilveksten til to av instituttene ved det odontologiske fakultet, nemlig institutt for samfunnsodontologi og institutt for kariologi. Disse instituttene har på sin side forpliktet seg til å delta i det nasjonale lånesamarbeid, i og med at bestandsopplysningene også sendes til Samkatalogen, og fra 1985 blir bestanden lagt inn i Bibsys.

Det er innlysende at selv et mindre bibliotek får plassproblemer når det har holdt til i samme lokaler i 23 år, uten videre muligheter for utvidelse. Til tross for ommflytting av bokmassen og hårdhendt utluking av dubletter, var bokmagasinet i 1984 fullstendig sprengt. Vi forsøkte å få et fjernmagasin innen huset her, men lyktes ikke å få et forsvarlig oppbevaringssted. Vi har derfor sendt den eldste del av bokmassen ned til hovedbiblioteket for at den kan stilles opp der, for på den måten å skaffe mer hylleplass. Samtidig har vi stillet mesteparten av den gjenværende bokmassen opp etter NLM's hylleklassifikasjon, slik som på lesesalen. Tidligere var bøkene oppstillet i numerisk orden, nummerert fortløpende etterhvert som de ble anskaffet. Denne måten å stille opp bøker på er nok plassbesparende, men lite brukervennlig. Ved systematisk oppstillingen av bøkene + god skilting håper vi det skal bli bedre for brukerne å finne frem i biblioteket, enn det har vært hittil.

Ellers gjør ny teknologi sitt inntog også ved UBB/OD. Fra og med i høst ble all ny tilvekst lagt inn i databasen Bibsys, og kortkatalogen avsluttet. Fra nyttår fikk vi vår egen terminal for oppslag og søking i denne databasen, noe vi så frem til med både spenning og glede. Men desverre fungerer forbindelsen med Universitetet i Bergen's dataanlegg svært dårlig, og frustrasjonene stiger når vi under innloggings-prosedyren bare får "bad entry" til svar. Når vi klager, får vi den trøsten at det kanskje om 1 1/2 år skal bli bedre--!

Mange har spurt meg om det ikke føles ensomt å jobbe mutt putt alene i et lite bibliotek. Jeg synes ikke det. Tvert imot er nettopp det å arbeide alene en utfordring. Alt er opp til deg selv, hvordan du vil tilrettelegge arbeidet, hva som skal prioriteres, hva du med god samvittighet synes du kan droppe. Dessuten, når en skal gjøre alt, blir arbeidet ganske variert. Og jeg trives utmerket blandt alle tannlegene, vel å merke sålenge jeg selv ikke sitter i stolen! -- Kontakt med kolleger har jeg daglig i hyggelige prate- og av og til arbeidslunsjer sammen med bibliotekarene på UBBPRE.

Grete Blystad Wie.

Fra Det norske radiumhospital har redaksjonen fått tilsendt en artikkel av Huibert Paul fra The Serials Librarian, vol.9(2) 1984. Den handler om økende abonnementspriser på tidsskrifter og bibliotekenes minkende budsjetter, et tema som ser ut til å være aktuelt for fagbiblioteker verden over. Vi bringer her utdrag av artikkelen, som tar utgangspunkt i de amerikanske bibliotekers situasjon:

Et av de største problemer biblioteker idag står overfor, er den stadig økende pris på tidsskriftabonnementer. I gjennomsnitt har der fra 1981 vært en prisøkning på 15 %, og for de mest ekstreme tilfeller en øking på 147 % over en to års periode. Et av eksemplene som trekkes frem, er vårt kjente, og i hvert fall for den kliniske medisins mest etterspurte tidsskrifter "Biochemical Pharmacology", som i 1976 kostet \$ 200 i årsabonnement. Dette hadde for to års perioden 1980-81 steget til \$ 855. Denne situasjonen har også i USA ført til omfattende oppsigelser av tidsskriftabonnement.

Paul trekker en sammenligning mellom amerikanernes behov for helsetjeneste og bibliotekenes ansvar overfor sine brukere: Når folk blir syke, har man ikke råd til ikke å søke legehjelp, og sentrale fagtidsskrift må bibliotekene abonnere på, uansett hva de koster. Ennvidere kan et bibliotek fortsette å abonnere på mere perifere tidsskrifter innen sitt fagfelt, rett og slett fordi det som et forskningsbibliotek føler seg forpliktet til dette, selv om utlansstatistikken viser at tidsskriftet bare er etterspurt noen få ganger i året. Sånn sett kan bibliotekaren kanskje være fastlåst i gamle tankebaner, og nye tenkemåter tar sin tid for å slå igjennom.

Paul kommer også inn på våre dagers "informasjonsekspløsjon", og spør om hvor verdifullt det er, alt materialet som idag publiseres. Det er ikke tvil om at kvaliteten kan variere, og at forleggerne, hvis de øyner mulighet for profitt, er mer ettergivende overfor press fra forskerne som står på for å sitt materiale publisert. Fagtidsskriftene er blitt hjelpemidler for forskeren til å høste anerkjennelse og å fremme sin egen karriere. Resultatet er et stadig økende antall fagtidsskrifter som brukeren ønsker at bibliotekene skal abonnere på, og som forleggerne påstår at fagmiljøene ikke kan være foruten. Overproduksjon fører også til at antall volum og hefter pr.år øker i mange av fagtidsskriftene, med derav følgende økende abonnementspriser. Spørsmålet er bare om brukerne virkelig trenger det økende antall bind og sider, og om bibliotekene har råd til å betale dem.

Forleggerne forklarer at årsakene til økende abonnementspriser også er større lønnsomkostninger og høyere pris på papir. Men, uansett hva årsakene er, ~~kan~~ de høye priser ført til at amerikanske biblioteker har sagt opp tidsskriftabonnement for store summer, og for å klare de mest nødvendige utgifter, har de til gjengjeld redusert på utgiftene til innbinding ved å

binde inn færre volum og senke kvaliteten på innbindingsarbeidet. Et forslag fra Academic Press om at bibliotekene skulle subsidieres mer av statlige myndigheter, har ikke funnet gjenklang hverken hos Reagan-administrasjonen eller de amerikanske skattebetalere.

Huibert Paul kommer så inn på enkelte forholdsregler som kan taes for å utnytte de ressurser man har til rådighet på en mer effektiv måte. Når man skal vurdere tidsskriftoppsigelser, bør man først og fremst konsentrere seg om hvilke av de dyreste tidsskriftene man kan unnvære. Problemet er bare, at i de større universitets- og forskningsbibliotekene, er ikke bibliotekarene alltid oppmerksomme på hvilke tidsskrifter som har de høyeste prisene. Grunnen er at arbeidet med regnskapsføring og utbetaling blir utført av ikke-biblioteks-faglig arbeidskraft. For å redusere skadevirkningene oppsigelsene kan ha for fagmiljøet, bør man gjøre mer bruk av fjernlån, både nasjonalt og internasjonalt. Til trøst for forleggerne forsikrer imidlertid Paul at hvis det viser seg at et tidsskrift er meget etterspurt, vil det føre til at abonnementet blir gjenopptatt.

Et annet forslag er å lage en liste over de tidsskrifter som øker abonnementsprisen utover den vanlige inflasjonsraten, i de mest utbredte bibliotekstidsskrifter. Om dette ikke akkurat vil føre til masseoppsigelser av vedkommende tidsskrift, kan det i all fall tjene til skrekk og advarsel for de bibliotek som eventuelt måtte vurdere abonnement. Det samme kunne gjøres for de tidsskrifter som økte sin abonnementspris med f.eks. mer enn 10 % pr. år. Tross alt finnes der sentrale, etterspurte tidsskrifter et bibliotek uansett pris, ikke kan unnvære, men noen av disse behov bør kunne dekkes ved større grad av samarbeid bibliotekene imellom. Hva ville konsekvensene av en slik drastisk boikottaksjon fra bibliotekenes side bli, hvis den ble gjennomført? Ville mange tidsskrifter simpelthen forsvinne i stillhet? Huibert Paul mener at det er mulig at en slik aksjon fra de amerikanske bibliotekers side kunne resultere i at tidsskriftprisene ville stabilisere seg på et mer akseptabelt nivå.

En slik grensesetting for prisnivået vil føre til at enkelte forleggere må vurdere å utgi sine produkter i form av mikrofiche eller i elektronisk gjengivelse. Dette gjelder særskilt for høyt spesialiserte fagtidsskrift med en forholdsvis liten brukermasse. Noen bibliotekarer tror, sier Paul, at tidsskriftlitteraturen i begynnelsen av neste århundre bare vil bli utgitt i mikroformat eller elektronisk. Dette mener han er lite trolig og heller ikke ønskelig. Det som nå trengs, er mer akseptable priser på det som utgis i papirformat, og at den mer eksklusive spesiallitteratur heller blir tilgjengelig i elektronisk eller mikroformat. Til slutt advares der mot å overføre til tidsskriftholdsummer øremerket for bokkjøp. Hvis en slik utvikling fortsetter, vil fagbibliotekene til slutt ikke se seg råd til å anskaffe en eneste monografi.

For å unngå en slik situasjon, har enkelte biblioteker gått til det skritt bare å tegne ny-abonnement mot oppsigelse av tidsskrift for en tilsvarende sum.

Ja, dette er jo kjente, om ikke akkurat kjære toner også for norske bibliotekarer. Det ser ut til at fagbibliotekene "over there" sliter med de samme økonomiske problemer som oss. Felles skjebne er her en dårlig trøst. Om de aksjoner Huibert Paul gjør seg til talsmann for vil føre til en mer positiv utvikling av prisnivået, sett fra bibliotekenes synspunkt, er ikke godt å si. Bibliotekarene ved Radiumhospitalet kunne kanskje holde et lite øye med kommende numre i "The Serials Librarian", og gi lyd fra seg til SMB-nyttss redaksjon om de finner noe av interesse for oss?

Grok Blystved Wie.